

E D E B İ Y A T / R O M A N

NAHİD SIRRI ÖRİK
KÖSEM SULTAN

Yayına hazırlayan
Serdar Soydan

KÖSEM SULTAN

trabzon'da rum mahallesi'nin en güzel kızı

Birinci Ahmed'in sevgili zevcesi, Dördüncü Murad'la Birinci İbrahim'in anneleri ve nihayet Mehmed-i Râbî'nin büyükannesi sıfatıyla İstanbul Sarayı'nda uzun seneler hükümran olan Kösem Mahpeyker Sultan, hep hırs-ı saltanat sebebiyle oğullarından Dördüncü Murad'ı yeniçerilere parçalatmak istedikten ve son oğlu İbrahim-i Evvel'i ise hal' ve bilahare katlettirdikten sonra torunu Mehmed-i Râbî'yi de zehirletmeye teşebbüs etmiş ve bir gece gelini ve Mehmed-i Râbî'nin annesi Turhan'ın adamları tarafından perde ipleriyle boğulmuştu. Onun, hiçbir romancının muhayyilesinde icat edemeyeceği kadar müheyyiç, pür ihtiras ve pür macera hayatını yazmak, benim için ta çocukluğumdan beri yaşanan ve hiç unutulmayan bir emel ve arzuydu. 1919 senesi yazında Trabzon'da geçirdiğim kırk günlük bir zaman esnasında ne zaman şehrin Rum Mahallesi'nde dolaşsam, o dar, güngörmez ve biraz çapraşık yolların iki tarafında birbirlerine dayanarak duran iki sıra harap evlerin, Kösem Mahpeyker acaba hangisinde doğdu, diye düşünürdüm. Ve şimdi eski arzu ve emelimi nihayet kuvveden fiile çıkarmak üzere kalemi elime alınca yine o Rum Mahallesi'ni, dar, güngörmez ve çapraşık sokakları görüyorum. Çünkü muhteşem İstanbul Sarayı'nda en muazzam bir devletin senelerce münferit ve mutlak hâkimesi olarak yaşayan kadın, bu sokakların birinde bir küçük ve viran evde doğmuş ve en

muazzam bir imparatorluğun mukadderatına hâkim olmakta şerîke tahammül edemeyen o çok mağrur kalp ilk çarpıntılarını, bu birbirlerine dayanarak ayakta duran küçük evlerin muzlim ve müteaffin muhitinde hissetmiş.

Çünkü Ahmed-i Evvel'in zevcesi, Murad-ı Râbî'yle İbrahim-i Evvel'in anneleri, Mehmed-i Râbî'nin büyükannesi olan Kösem Mahpeyker Sultan, Trabzon'da doğmuş bir Rum kızıdır. Babasının bir kilisede rahiplikle uşaklık arasında ve uşaklığa yakın bir vazifesi varmış. Annesine de gençliğinde "güzel ve oynak" denilirmiş.

Kösem Mahpeyker Sultan dünyaya geldiği zaman kendisine Sofi ismini vermişler. Dünyaya geldiği ev ufak ve çok harapmış. O kadar kav gibiymiş ki, ilk kıvılcımla bütün ateş kesilmesi muhakkakmış ve o kadar viraneymiş ki, içinde uykuya dalmış bir sevgili hastayı sanki uyandırmaktan korkar gibi yürümek, sallanan merdivenlerinden öyle ihtirazla inip çıkmak icap edermiş. Kösem'in annesi genç ve güzelken bu harap evde, zevcin membaını anlamaya lüzum görmediği bir refahın eseri varmış. Fakat seneler geçerek alelhusus kadın da her sene doğurduğu için hüsn ve tarâvetinden pek çabuk mahrum kalınca fakr ü sefalet kapıdan içeri girmiş, içerde kati bir surette yerleşmiş.

İşte bu evde kendisini bilmeye başladığı andan itibaren etrafında birçok birader ve hemşire bulan küçük Sofi, daha büyüdükçe bunların bazılarını kaybediyor fakat bu gidenlerin yerlerini daima yenilerin doldurduğunu görüyor... Sofi'nin birader ve hemşirelerini en çok hastalık, ölüm alıp götürüyor... Birkaç oğlan tayfa olup bindikleri gemilerle bir daha dönmüyor, birkaç kız da isteyerek veya istemeyerek erkek kollarında sürüklenip gidiyor... Kızın birkaç hemşiresi böyle kaçtıktan veya kaçırıldıktan sonra ebeveyni kendisini hiçbir yere çıkarmıyorlar, değil Rum Mahallesi'nin

haricinde, sokaklarda bile dolaştırmıyorlar. Zira daha on yaşına gelmeden bile Sofi'nin harikulade güzel olacağı anlaşılmıştır. Kız on üç, on dört yaşına geldiği zaman sade isminin anılması bütün Rum delikanlılarının gözlerinde bir alev yakmaya, damarlarından bir ateş geçirmeye başlamıştır. O kadar ki, mihnet içinde vaktinden de evvel ihtiyarlayan anasıyla babası kızlarına, onun gittikçe gelişen vücuduna ve her gün inkişaf eden hüsnüne baktıkça çektikleri bütün sefalet elemelerinin pek yakında hitâm bulacağından emin, sükûn içinde gülümsemektedirler. Ve Sofi'nin, kara gözleriyle yeni terlemiş bıyıklarından başka hiçbir meziyeti olmayan fakir bir delikanlıya tutulup bu yakın ve emin istikbali heder etmesinden korkarak artık ona karanlık ve harap evlerinde âdeta bir mahpus hayatı yaşatmaktadırlar.

Bu kızı satmak... Fakat nasıl? Hangi şekilde? Acaba her gecesini ayrı ayrı mı, yoksa bir kere, toptan mı satmalı? İşte ana ile babanın gizli gizli, birbirlerinden utanarak nefisle riyle daima ettikleri hasbihâl budur!

Ve bu esnada bereket ki, karanlık ve hava almaz evin içinde emsalsiz bir mücevher gibi mahpus olan Sofi'nin en tatlı güller kadar pembe yanakları solmuyor, gözlerinde yanan siyah elmasların şulesi hiç azalmıyor, dudaklarının yakutu kızılığından hiçbir şey kaybetmiyordu. Ve her gün uzun uzun, mütehayyir, aynada kendine bakarken bu kadar güzel bir kız için sedeften vücudunu elmaslarla donatabilmek gününün mutlaka bir gün erişeceğini düşünüyordu. Başka kızların uğrunda deli oldukları en mağrur ve yakışıklı delikanlılara bile istihfaf ile bakar ve bu istihfafı izhara bile tenezzül etmezdi. Anası ve babası da dahil bulunduğu hâlde, hiç kimseyi ve hiçbir şeyi sevmiyordu.

Sanki kalbi taştan, güya ki cismi mermerdendi!

ilk maceraya doğru

Büyük kilisede Sofi'nin babası Temistokli, ibadet levazımını tathîr ile meşgul iken metropolitin yukarda, dairesinde kendisini görmek istediğini haber verdiler. Hizmetini yarıda bırakarak koştu. Bade'l-istizan başpapazın odasına girince kendisini ayakta, pencereden denizi temaşa ile meşgul buldu. Karadeniz'in haşmetli ve feryatlı bir günüydü. Ve başpapazın odasının pencerelerinden deniz nihayetsiz ufuklara kadar çok güzel seyredilirdi.

Bir müddet odada mutlak bir sükûn hüküm sürdü. Kapının yanında, elleri hürmet ve tazimle göğsünün üzerinde kavuşmuş, Temistokli bekliyordu. Nihayet büyük papaz derin buruşukluklar içinde tamamıyla genç kalmış olan mavi gözlerini, köpükler içinde bembeyaz görünen denizden Temistokli'ye doğru çevirdi ve yavaş bir sesle, "Kızlarından Sofi için çok güzel olmuş diyorlar, Trabzon'un en güzel kızıdır diyorlar" dedi.

Temistokli ne cevap vereceğini bilemedi. Başpapaz zenginliğiyle olduğu kadar hasisliğiyle maruf bir adamdı. O mutlak sükût odaya yeniden avdet etmişti. Fakat başpapaz bu sefer gür ve mağrur bir sesle, tekrar söze başladı.

"Kilisenin ve milletin menfaati namına kızını valiye takdim etmek lazım. Hurşit Paşa'nın bize düşmanlığı günden güne artıyor. Kiliseyi ve milleti pek vahim ihtimaller tehdit ediyor. Fakat eğer ihtiyar herifin kollarında pek dilber bir Rum kızı bulunur ve kız, milletine karşı borçlu olduğu vazifeleri unutmazsa Trabzon Rumluğu için mesut bir devre başlamış olur. Ve bu hizmetine mukabil Allah, kızının günahlarını elbette affeder. Sen, Sofi'yi hemen hazırla... Konağa takdim edelim!"

Emir karşısında Temistokli eğildi. Ve sürur ve şükran ile

eğildi. Hiç kimse Vali Hurşit Paşa kadar cömert ve pür-kudret olamazdı.

“Ne zaman getireyim efendim?”

Uzun boylu ve kıvrak saçlı metropolit başını hafifçe eğdi ve kirli dünya işlerinden ayrılıp yeniden taat ve ibadete hazırlanırken uzak bir sesle, “Yarın sabah geliniz” dedi.

Yeni meydana çıkan bazı sui efalden dolayı mevkiinden, servetinden ve hatta kellesinden endişe eden başrahip, Trabzon Valisi Hurşit Paşa’ya şiddetle yaranmak mecburiyetinde bulunuyordu.

hesapta olmayan tesadüf

Barit bir buse ile Sofi anasından ayrıldı. Kendisini bu ana sevinçle satmış değil miydi? Zaten kaç senedir Sofi biliyordu ki, ebeveyni için, yakın zamanda kârı gelmeye başlayacak bir vâridat membaından başka bir şey değildir. Binbir ayıp ve levs içinde yaşayan kız ve erkek kardeşleriyle de öpüşmedi. Fakat biri iki ve biri üç yaşında bir biraderi ve bir hemşiresi vardı. Henüz dünya levslерinden çok uzakta bulunan bu iki masumu, Sofi uzun uzun bağına bastı. Muhakkak bir daha onları görmeyecek, hayatının Rum Mahallesi’nin dar ve çapraşık sokaklarından ayrılan yolu bir daha bu Rum Mahallesi’ne ebediyen dönmeyecekti.

Meğerki Vali Paşa beğenmesin ve iade etsin... Fakat bu olamaz bir şeydi. Ve faraza olsa, Sofi artık baba evine avdet etmez, mutlaka intihar ederdi!

Çok kalın bir yaşmak ve pek bol bir siyah ferace içinde sanki bir mezarda gibi gizli, onu konağa götürdüler. Hurşit Paşa’nın şehrin üzerinden denizlere bir kartal gibi bakan Soğuksu mevkiindeki köşküne çıkılmıştı.

Yol esnasında Sofi sessiz ve biraz düşünceliydi. Kalbinde

hüzün ve isyan olmadığı gibi fazla ve taşkın bir sürur da yoktu. Vali Paşa'nın ihtiyar bir adam olduğunu biliyordu. Bu ihtiyar adamın yorgun buse ve nevazişlerini kimbilir kaç cariyeye ile paylaşmak mecburiyetinde kalacaktı? Enfes kollarıyla ellerinde ve geceler gibi siyah saçlarıyla eşsiz sinesinde şimdiye kadar ancak camdan ziynetler taşımış olan Rum kızı, Paşa'nın konağında bu cariyeye ordusu mevcut oldukça hissesine isabet edecek olan elmasların ve zümrütlerle yakutların kendisini tatmin edemeyeceğini düşünüyordu.

Köşkün kapısına vardıkları zaman nöbet bekleyen yeniçeriler Sofi'yi dikkatle, çok kalın yaşmağı sebebiyle hüsnü ve ihtişamı hakkında hiçbir şüphe duyamayarak, sade bir kadın diye uzun uzun süzdüler. Sonra kalın ve yüksek kapılar büyük anahtarlarla açıldı. Ve karanlık denecek kadar loş bir avluda, Sofi iki haremağasıyla yalnız kaldı. Kalbi hafifçe çarpıyordu.

Dar, dolaşık ve karanlık bir merdivenden yukarı çıktılar. Bütün kapıları kadife perdelerle örtülü ve tavanı pencereli bir cesim sofaya vardılar. Kendisine refakat eden bir gölge kadar sessiz ve çok uzun boylu iki haremağası bu kadife perdelerden birine doğru onu ilerletirken serapâ ipekler giyinmiş, her tarafı mücevherlerle parıldayan bir yaşlı kadın çıktı.

Başında elmadan rengi âdeta belli olmayan bir hotoz, entarisinin arkasında yayıla yayıla sürüklenen bir etek vardı. Haremağaları put gibi dikilip kaldılar. Ve yaşlı kadın ipek eteğini büyük sofanın hasırlar serili sathı üzerinde tatlı bir hışıltı ile sürüye sürüye, arkasında hesapsız cariyeye, Sofi'nin ta yanına geldi.

Sofi gördü ki, sağında ve solundaki put kesilmiş haremağalarının elleri titriyor. Anladı, bu yaşlı, elmaslara müs-

tağrak ve çirkin kadın, Paşa'nın zevcesiydi. Ve belki sadece tesadüf ve sadık benlerinden aldığı malumat, kendisini işte karşılarında çıkarmış bulunuyordu.

Hurşit Paşa'nın mutlaka zevcesi olmak icap eden yaşlı kadın, biraz kısık ve kalın bir sesle Sofi'nin yanındaki haremağalarından birine hitap ederek, "Hele senin sadakatinden hiç şüphe etmezdim" dedi. "Ne kadar yanılmışım meğer..."

Şimdi Behram diye hitap ettiği zenci diz çökmüş, onun eteğine yüzünü, gözünü sürüyor ve daha çıkaramadığı yaşmağının altında belki rengi duvar gibi beyaz kesilmiş olduğu hâlde Sofi, bu sahneyi seyrediyordu.

Zencinin yüzüne, gözüne sürdüğü ayağıyla onun başını iterek, Paşa'nın karısı ilerledi ve hızla yaşmağı çekip indirerek Sofi'nin yüzüne baktı. Uzun uzun... Sonra bir tanesi hep put gibi dururken diğeri yerlerde sürünen haremağalarına hitaben, "Kız çok güzelmiş" dedi. "Paşa'dan büyük ihsan alabilirdiniz!"

Ve bu sefer doğrudan doğruya Sofi'ye hitap ederek sordu.

"Adın ne? Cariye misin?"

Sofi Türkçe anlar, biraz da söylerdi.

"Hayır efendim, cariye değilim, Rum'um... İsmim Sofi'dir" dedi. Ve birden pek korkak ve zelîl, ilave etti, "Bir kabahatim yok. Buraya niçin getirildiğimi de hiç bilmiyorum."

Yaşlı kadının renksiz ve ince dudaklarında müstehzi bir tebessüm belli oldu.

"Sahih mi? Hiç bilmiyor musun?"

Çekik sarı gözleri birer cam gibi parlaktı. Kulaklarında, saçlarında, göğsünde ve parmaklarında fındık büyüklüğün-

de elmaslar vardı. Ve tekrar Sofi'ye bir müddet baktıktan sonra, "Bu kızı iyi muhafaza ediniz" diye emretti.

Hesapsız cariyeler Sofi'yi götürürlerken Rum kızının, müstakbel Kösem Mahpeyker Sultan'ın kalbi şiddetle çarpıyordu. Belki... Şüphesiz zindana götürülüyordu.

Ve zindanda acaba zehir mi, acaba cellat mı karşıma çıkacak diye düşünürken kendinden geçerek bir an içinde halayıkların kollarına yığıldı.